

УДК 316.334:21

ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЗАКУЛЬТОВИХ ПРАКТИК СУЧАСНИХ ХРИСТИЯНСЬКИХ ЦЕРКОВ (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЯКІСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Любчук Валентина Василівна – завідувачка лабораторії соціологічних досліджень кафедри соціології та соціальної роботи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

У статті розглядаються типологічні особливості позакультових практик сучасних християнських церков. Спираючись на результати якісного дослідження, цільову групу якого склали священники – представники трьох християнських церков, автор доводить, що для позакультових практик цих церков характерний перш за все змішаний тип практик, тобто поєднання рис традиціоналістського, модерністського та постмодерністського типів. Зазначається, що позакультовим практикам православних та католицьких церков дещо більшою мірою притаманні риси традиціоналістського типу, протестантських церков – модерністського та постмодерністського типу.

Ключові слова: позакультові практики, типологізація, традиціоналістський тип, модерністський тип, постмодерністський тип позакультових практик.

В статье рассматриваются типологические особенности внекультовых практик современных христианских церквей. Опираясь на результаты качественного исследования, целевую группу которого составили священники - представители трех христианских церквей, автор доказывает, что для внекультовых практик этих церквей характерен прежде всего смешанный тип практик, то есть сочетание черт традиционалистского, модернистского и постмодернистского типов. Отмечается, что внекультовым практикам православных и католических церквей в несколько большей степени присущи черты традиционалистского типа, протестантских церквей - модернистского и постмодернистского типа.

Ключевые слова: внекультовые практики, типологизация, традиционалистский тип, модернистский тип, постмодернистский тип внекультовых.

In the article the typological features of out-cultic practices of contemporary Christian churches are considered. Based on the results of qualitative research, which target group was represented by the priests - representatives of three Christian churches, the author argues that out-cultic practices of these churches are characterized primarily by mixed type of practices, that is, the combination of features of the traditionalist, the modernist and post-modernist types. It is noted that out-cultic practices of the Orthodox and Catholic churches are slightly more likely to display certain characteristics of the traditionalist type; Protestant churches - of the modernist and post-modern type.

Keywords: out-cultic practices, typology, traditionalist type, modernist type, postmodernist type out-cultic practices.

В умовах сучасного українського суспільства в діяльності християнських церков все більшої ваги набувають позакультові практики, які постають своєрідним критерієм громадської активності церкви, мірилом значимості церковної діяльності в цілому та, як відмічає А. Колодний, «...певною формою виявлення свободи буття релігії» [1, с. 29]. У зв'язку з цим, досліджуючи проблеми церковно-релігійного характеру, соціологи, філософи та релігієзнавці звертаються, в тому числі, до аналізу позакультових практик тих чи інших конфесій (А. Колодний, Ю. Решетніков, Н. Гаврилова та інші). Але оскільки позакультові практики як напрям діяльності християнських церков перебуває на стадії становлення, їхній аналіз поки що не носить систематичного характеру, торкається лише окремих питань, перш за все тих чи інших видів позакультових практик. Враховуючи значущість цих практик не тільки для християнських церков, але й для українського суспільства в цілому, більш глибокого та всебічного аналізу потребують зміст, характер та спрямованість позакультової діяльності церков, головних суб'єктів та адресатів цієї діяльності тощо.

Мета цієї публікації полягає у з'ясуванні практичної значущості авторської типології позакультових практик сучасних християнських церков.

Реалізуючи цю мету, перш за все зазначимо, що поняття «культові» та «позакультові практики» ми визначаємо, послугуючись феноменологічною методологією, зокрема напрацюваннями таких науковців, як Е. Гуссерль, А. Шюц, П. Бергер, Т. Лукман та ін. Згідно з цією методологією, ми дефінуємо культові практики як сукупність узвичаєних дій учасників християнських обрядів, які актуалізуються завдяки певним релігійним мотиваціям, цінностям, установкам та поведінці, спрямовані на розв'язання християнських завдань церкви як соціального інституту в контексті конфесійної визначеності. Позакультові практики постають як такий конітивно-ментальний феномен, що також актуалізується завдяки певним релігійним мотиваціям, цінностям, установкам та поведінці, спрямований на реалізацію основних завдань християнських церков як соціального інституту і формується завдяки взаємній типізації узвичаєних дій у контексті повсякденності як інтерсуб'єктивної реальності. Говорячи про узвичаєність, повсякденність позакультових практик, ми, зокрема, підкреслюємо їхню зрозумілість та доступність як для священиків, так і для пересічних віруючих.

В одній із наших попередніх публікацій [2], присвячених аналізу позакультових практик, ми розглядали розроблену нами типологію цих практик, в основу якої був покладений ціннісний критерій. Виходячи з цього критерію, ми виокремили три типи позакультових практик: традиціоналістський, модерністський та постмодерністський. У даній публікації, звернувшись до результатів проведеного нами у 2010 році якісного соціологічного дослідження, ми спробуємо з'ясувати, наскільки розроблена типологія позакультових практик «спрацює» при аналізі діяльності сучасних християнських церков.

Перш за все розглянемо основні характеристики виокремлених нами типів позакультових практик. Зазначимо, що при розробці типології ми також враховували види практик та роль агентів (суб'єктів) практик, якими є священики та віруючі. Отже, почнемо з *традиціоналістського типу*. Цей тип позакультових практик орієнтований на традицію, тобто утвердження християнських цінностей, у першу чергу, таких, як терпимість, любов до ближнього, допомога ближньому, милосердя, співчуття тощо. Тому до цього типу практик ми віднесли такі їхні види, як благодійність, місіонерство, частково роботу із проблемними групами, яка не має системного характеру. Священик у таких практиках відіграє роль модератора: спрямовує та організовує діяльність віруючих, які теж можуть брати участь у «теоретичній» розробці та практичній реалізації практик. Особливістю традиціоналістських практик є своєрідне і чітко виражене поєднання суспільного та релігійного (конфесійного). На перший погляд, цей тип практик мають здійснювати перш за все православні церкви, які відрізняються своєю ортодоксальністю та традиційністю. Проте, як засвідчило наше дослідження, цей тип практик притаманний і католикам, і протестантам.

Наступний тип – модерністські позакультові практики. Оскільки церква як соціальний інститут починає відігравати активну роль у житті сучасного суспільства, вона не може не враховувати соціокультурні зміни, які відбуваються сьогодні в Україні, в тому числі у конкуренції з іншими соціальними інститутами. Це зумовлює громадянську спрямованість позакультових практик, що має позначитися на формуванні позитивного та «сучасного» образу церкви не лише як релігійного інституту, але й як інституту громадянського суспільства. Позакультові практики модерністського типу засновуються на таких цінностях, як досягнення певного блага, раціоналізм у діях (діяльності), соціальна користь дій тощо. Практики, що належать до цього типу, враховують повсякденні потреби віруючих. Саме на їхнє задоволення спрямований такий напрям діяльності, як благодійність, орієнтована на конкретну групу віруючих.

Постмодерністські практики виходять з таких цінностей, як самоосвіта та саморозвиток, самореалізація, конкуренція тощо. Для постмодерністського типу практик характерними є такі особливості: 1) свідоме та цілеспрямоване формування у суб'єктів цих практик таких цінностей та норм, що не суперечили б загальнохристиянським та водночас відповідали суспільним викликам; 2) поширення практик на такі сфери життєдіяльності суспільства, як освіта, дозвілля, соціальна робота; 3) зорієнтованість практик на певну соціальну групу (молодь, людей похилого віку, жінок, в'язнів та ін.); 4) організація та втілення в життя практик допомагає самореалізуватися їхнім суб'єктам, передусім віруючим; 5) священик є не лише модератором, але і активним учасником практик; 6) у практиках цього типу найбільше простежується їхня надконфесійність (детальніше про це: [2]).

Отже, спробуємо визначити наскільки розроблена нами типологія відповідає існуючим формам позакультових практик християнських церков. Для цього звернемося до результатів проведеного нами інтерв'ю зі священиками, метою якого було з'ясування їхнього бачення розвитку церкви, зокрема визначення ставлення до такого напрямку, як позакультові практики.

Як ми вже підкреслювали, позакультові практики - це саме той напрям роботи, завдяки якому сучасні християнські церкви можуть реально впливати на вирішення конкретних суспільних проблем. При цьому церква не лише не втрачає свій «культовий» потенціал, але і нарощує свої можливості щодо активної участі у житті суспільства, перетворюючись таким чином в інститут громадянського суспільства, оскільки розвиток позакультових практик не можливий без дотримання сучасних демократичних

принципів. Саме такої думки дотримуються опитані нами священники. Вони висловили своє позитивне ставлення до позакультових практик і наголосили на необхідності їхнього розвитку.

Зосередившись на питанні щодо поширення того чи іншого типу позакультових практик, в межах свого емпіричного дослідження ми виходили із сформульованої нами гіпотези відносно того, що для християнських церков України характерний змішаний тип позакультових практик. Щоб перевірити нашу гіпотезу, звернемося до даних інтерв'ю зі священниками різних християнських напрямів – православ'я, католицизму та протестантизму.

У ході інтерв'ю із представником Української православної церкви Московського патріархату (УПЦМП) отцем Миколою вдалося з'ясувати, що його приход надає вагомому значення благодійності та місіонерській діяльності, що має вияв у допомозі дитячим будинкам, будинку пристарілих, участі у благодійних акціях на зразок «Бог багатий та милосердний», концертах тощо. Позакультові практики цієї церкви представлені також роботою із ув'язненими, організацією та проведенням телепроектів, просвітньою діяльністю. Отець Микола відмітив роботу із молоддю, яка здійснюється, в основному, у сфері дозвілля: діяльність православного молодіжного товариства, центру для дітей в Старосіллі, де організовані різноманітні гуртки. Проаналізувавши зміст та спрямованість позакультових практик цієї церкви, ми дійшли висновку, що, з одного боку, вони відповідають традиціоналістському типу (акцентуються перш за все традиційні православні цінності). З іншого боку, позакультова діяльність даної церкви має модерністські риси, які виявляються у появі нових форм цих практик, що зумовлено, головним чином, конкуренцією із іншими християнськими напрямками та адаптацією до соціокультурних умов, що постійно змінюються.

Щодо мотивації участі отця Миколи у позакультових практиках, то відповідь була вичерпною: «Звання християнина». Це зайвий раз підтверджує, що для даної церкви переважаючим є традиціоналістський тип позакультових практик, що перш за все зумовлюється її ортодоксальністю.

Що стосується Української православної церкви Київського патріархату (УПЦ КП), то результати інтерв'ю з її представником отцем Михайлом свідчать про розвиток в межах цієї церкви нових напрямів позакультових практик. Отець Михайло з ентузіазмом розповідав про позакультові практики, спрямовані на молодь різного віку, зокрема про створення різноманітних молодіжних таборів. Великого значення священник надає неформальному спілкуванню із молодими віруючими своєї церкви, причому не лише на релігійну тематику. У найближчих планах священника – створення християнського Інтернет-кафе, а також співпраця церкви із спортивними організаціями.

Важливу роль у вихованні молоді, на думку отця Михайла, відіграє викладання курсу «Християнська етика». Проте він вважає, що священник не може охопити всі види діяльності, тому повинен обирати: або богослужіння, або викладання.

Зазначимо, що позакультові практики, орієнтовані на молодь, для даної церкви є пріоритетним напрямом. Це зумовлено бажанням церкви бути ближче до молоді, знати її інтереси, прагнення, наміри, щоб допомогти реалізувати їх, у тому числі завдяки участі у позакультових практиках. Отець Михайло вважає, що «треба те, що цікавить молодь, наповнювати християнським змістом». Основним мотивом, що спонукає священника займатися позакультовими практиками, є «принцип біблійності» та моральне задоволення.

Як і отець Микола, отець Михайло говорив про відсутність міжконфесійної взаємодії на офіційному рівні та її розвиток на міжособистісному рівні (перш за все це стосується співпраці з Українською греко-католицькою церквою (УГКЦ) та Церквою християн віри євангельської (ЦХВЕ).

Здійснений нами аналіз позакультових практик як УПЦКП в цілому, так і, зокрема, приходу отця Михайла, свідчить про те, що вони мають риси не тільки і не стільки традиціоналістського, скільки модерністського та навіть постмодерністського типів. Перш за все це стосується практик, спрямованих на молодь, оскільки завдяки участі в них молоді люди (як віруючі, так і невіруючі) реалізують свої потреби та інтереси, досягають поставлених цілей, самореалізуються. Все це було з'ясовано нами під час інтерв'ю з молоддю, яка бере участь у позакультових практиках УПЦКП. До речі, учасники цих інтерв'ю підкреслювали авторитет свого священника (отця Михайла) у громаді, його прагнення до змін, організацію та участь у позакультових практиках.

Значну роль в організації та здійсненні позакультових практик відіграє особа священника і у Римо-католицькій церкві (РКЦ). Так, отець Олександр, у якого ми брали інтерв'ю, пояснює свою участь у позакультових практиках громадянським обов'язком, а також моральними та релігійними переконаннями.

Головною особливістю позакультових практик, організованих РКЦ, є тісний зв'язок із культовими практиками; віра є наскрізним поняттям в позакультових практиках РКЦ. З огляду на результати інтерв'ю, у діяльності РКЦ вдало поєднуються як традиціоналістські види позакультових практик (такі, як місіонерство та благодійність), так і нові (хоча для католицької церкви вони все ж є не стільки новими, скільки такими, що набули нового змісту). До останніх, зокрема, відноситься діяльність групи АА (анонімних алкоголіків), робота із соціально не захищеними сім'ями, робота з молоддю, яку отець

Олександр визначив пріоритетною у своїй діяльності, як і такий напрям роботи, як співробітництво із громадськими та релігійними організаціями («Карітас-Спес», Червоний хрест, Мальтійський орден та ін.). Як і в православних церквах, у роботі з молоддю акцент здійснений на сфері дозвілля (перш за все організація відпочинку молоді). Характерною особливістю позакультових практик РКЦ є організація та проведення міжконфесійних молодіжних заходів. В процесі інтерв'ю отець Олександр відмітив також необхідність більш активного залучення молоді до участі як у культових, так і у позакультових практиках. На його думку, пасивне очікування приходу молоді до церкви, Бога сьогодні не спрацьовує. «Церква сама повинна виходити на зустріч молоді», – говорить священник. Цієї ж точки зору дотримується і отець Михайло, священник УПЦ КП. Церква повинна стимулювати та заохочувати молодь до пошуку істини, залучаючи її до культових та позакультових практик. Робота із молоддю, яка здійснюється РКЦ, має просвітницьку та соціальну спрямованість. Це перш за все організація та проведення заходів, присвячених боротьбі з тютюнопалінням, вживанням алкоголю та наркотиків, а також попередженню поширення таких явищ, як проституція, сексуальна розбещеність, молодіжне насилля. В цьому напрямі РКЦ співпрацює із іншими церквами, передусім з УГКЦ, а також із УПЦ КП та протестантами. Отець Олександр відмітив позитивні зрушення у такому співробітництві та підкреслив необхідність його розширення.

Підсумовуючи результати інтерв'ю з отцем Олександром, можемо зазначити, що у діяльності РКЦ тісно переплітаються традиціоналістський та модерністський типи позакультових практик. Водночас позакультові практики РКЦ мають також постмодерністські риси. Перш за все це стосується молодіжних практик, які не лише повертають молодь до духовності, але й дають можливість самореалізуватися.

Інший респондент – отець Роман, представник УГКЦ, говорячи про своє ставлення до позакультових практик, відмічав їхню актуальність та необхідність залучення до них пересічних віруючих. Він підкреслював, що такою діяльністю церква займалася і раніше, але за сучасних умов «церковні служителі, монахині і монахи не в змозі охопити всю сферу соціальних послуг, що мала б надавати Церква, тому є потреба участі мирян світських».

Позакультові практики УГКЦ, власне, як і інших церков, тісно пов'язані із культовими практиками. Воцерковлені віруючі частіше залучаються до позакультових практик. Як зазначає отець Роман, «коли людина є воцерковленою, вона є важливою для церкви, вона може бути добрим прикладом, її треба цінувати».

Значну роль у діяльності даної церкви відіграють традиціоналістські види позакультових практик, як правило, благодійність: допомога хворим парафіянам, участь у різних благодійних акціях, зокрема таких, як телемарафон «Бог багатий милосердям».

Становить інтерес діяльність недільних шкіл як для дітей, так і для дорослих, які перш за все покликані надавати знання Закону Божого, але сьогодні їхня діяльність включає і інші напрями. Зокрема, у недільних школах навчають певним корисним речам: в'язанню, малюванню, готуванню їжі, доглядові за дітьми, підготовкою до одруження тощо. Таким чином, навчання релігійних догм поєднується із повсякденною діяльністю віруючих.

Помітне місце у діяльності УГКЦ займають позакультові практики, які спрямовані на молодь, зокрема організація її дозвілля, в тому числі літніх таборів для молоді, фестивалів та конкурсів.

У позакультових практик даної церкви особа священника не відіграє такої ролі, як в інших церквах. Хоча він залишається їхнім модератором, але важливу роль у здійсненні цих практик відіграють і пересічні (перш за все воцерковлені) віруючі.

Оскільки громада УГКЦ невелика, позакультові практики ще більше об'єднують її. Проте розширювати їх, на думку отця Романа, немає потреби, необхідно більше акцентувати на культових практиках, залучаючи до греко-католицької віри.

Таким чином, у діяльності вказаної УГКЦ віддається перевага традиціоналістському типу позакультових практик.

Інтерв'ю із старшим пастором ЦХВС «Христа Спасителя» Петром Трохимовичем засвідчило, що позакультові практики є популярним напрямом у діяльності цієї церкви, будучи тісно поєднаними з культовими практиками. Петро Трохимович зазначив: «Проповідь плюс діло, але як діла немає, то вона нічого не дає». Тобто церква повинна не лише дбати про духовне, але й долучатися до реалізації конкретних справ, необхідних суспільству. Власне, це є головною метою позакультових практик, яким надається така ж велика увага, як і культовим практикам.

Аналізуючи види позакультових практик, що здійснюються ЦХВС, можна дійти висновку про їхнє тяжіння до традиціоналістського типу практик, оскільки серед названих нашим респондентом видів цих практик переважали місіонерська діяльність, відвідування хворих та людей похилого віку, допомога віруючим у повсякденних справах. Для молоді даною церквою організуються гуртки, хори, духовий

оркестр. Протягом інтерв'ю старший пастор цитував богословські тексти, які ілюстрували, на його думку, позитивні сторони позакультових практик. Основна їхня мета пов'язувалася із спасінням та милосердям.

Надзвичайно інформативним вийшло інтерв'ю із іншим представником протестантизму – отцем Ярославом, пастором ЦЄХБ. Поява та поширення позакультових практик, на думку респондента, зумовлена поєднанням суб'єктивних та об'єктивних причин. Якщо серед суб'єктивних він назвав особистісні мотиви, то в якості об'єктивної причини – наявність тривалого періоду вакууму, певної духовної, релігійної ізоляції, що і призвело до становлення позакультових практик. Дане інтерв'ю підтвердило наше припущення про більшу схильність протестантських церков до постмодерністського типу позакультових практик. Зі слів отця Ярослава, діяльність ЦЄХБ у цьому напрямі є показовою.

Перш за все позакультові практики цієї церкви є надзвичайно різноманітними. Можемо стверджувати, що жодна із зазначених вище церков цього не має. Ряд заходів діють на постійній основі. Окрім власних позакультових практик, проводяться заходи на міжконфесійному рівні та частково із державою. Ще однією важливою рисою позакультових практик ЦЄХБ є їхня орієнтація на різні соціальні групи та різні сфери, причому, зі слів отця Ярослава, це характерно не лише для їхньої церкви, але і для цілого напрямку євангелістів-баптистів. Та, попри такий широкий спектр позакультових практик, отець Ярослав відмітив, що на них припадає лише 30% всієї церковної діяльності, при цьому висловив бажання щодо збільшення форм позакультових практик. Як ми вже зазначали, позакультові практики, організовані євангелістами-баптистами, охоплюють різні сфери: здоров'я, дозвілля, благодійність, соціальна сфера, виховання, екологія. Назвемо найбільш значимі з цих практик. Скажімо, євангелістами-баптистами організована медична асоціація, яка допомагає людям у сільській місцевості. Одним із напрямів позакультових практик є робота в школі-інтернаті та сиротинці, організація спільно із облдержадміністрацією та церквою «Фіміам» роботи з неповносправними, рекреаційні ігри. Серед міжконфесійних заходів акцентуємо увагу на таких, як організація спільних соціальних проєктів, наприклад, «Бог багатий милосердям» (до речі, в реалізації цього проєкту беруть участь також і православні та католицькі церкви), які спрямовані на профілактику шкідливих звичок. З цією ж метою разом з управлінням освіти та науки облдержадміністрації проводиться робота в навчальних закладах.

Особлива увага в межах позакультових практик цієї церкви приділяється окремим соціальним групам. Зокрема, створюються табори для дітей, духовно-оздоровчі табори для підлітків, неблагополучних дітей та сиріт, діє спеціальний жіночий відділ «Милосердя», основна мета якого полягає у допомозі сиротам та людям похилого віку. Щодо останньої категорії населення, то євангелістами-баптистами також проводяться акції допомоги вдовам і вдівцям («Бабушка – бабушці»). Окрім того, вони організовують жіночі табори, одним із основних напрямів роботи яких є проведення акцій проти абортів («Подаруй життя»), консультації жінкам після абортів. Характерним для даної церкви є проведення різних благодійних заходів, акцій, ініціатором яких, в основному, виступає українська місія «Благовістя»; збір коштів на ремонт сільських амбулаторій, онкодиспансеру, пологового будинку. Значна увага приділяється і проблемам виховання, зокрема прищеплення моральних цінностей. Одним із пріоритетних напрямів позакультових практик є робота із дітьми, молоддю, сім'ями. Крім заходів, що спрямовані проти шкідливих звичок, розроблений курс для молоді «Жодних вибачень», в якому розглядаються норми інтимних відносин.

ЦЄХБ – перша із церков, позакультові практики яких ми досліджували, звернула увагу на проблему втрати ролі чоловіка як глави сім'ї, її «священника». З метою повернення цієї ролі проводиться робота із чоловіками.

Варто звернути увагу ще на один напрямок позакультових практик євангелістів-баптистів – проведення акцій з прибирання міста «Чисте серце – чисте місто», в яких бере участь молодь. Виховна спрямованість цих акцій очевидна.

Як і інші церкви, євангелісти-баптисти значну увагу приділяють організації дозвілля молоді, її залученню до участі у позакультових практиках. Визначаючи засоби залучення до цих практик, отець Ярослав сказав: «Єдине захоочення – особиста відповідальність перед суспільством і Богом». При цьому він підкреслив, що позакультові практики є ефективним способом формування відповідальної за свої дії особистості.

Роль священника в позакультових практиках вимагає, як ми вже зазначали, володіння певними особистісними якостями та організаторськими здібностями. Активна участь віруючих у позакультовій діяльності євангелістів-баптистів забезпечується завдяки тісному зв'язку «священик – віруючий». Згідно з розробленою нами типологією позакультових практик, діяльність ЦЄХБ тяжіє до постмодерністського типу. Такий висновок можна зробити з огляду на те, що євангелісти-баптисти постійно розробляють нові напрями позакультових практик у різних сферах життєдіяльності суспільства, вдосконалюють вже існуючі форми цих практик, а головне – позакультові практики цієї церкви надають можливість їхнім учасникам самореалізуватися у різних сферах своєї життєдіяльності. Позакультові практики даної церкви мають не

лише християнську, але і громадянську спрямованість; вони корисні і потрібні не лише віруючим цієї церкви чи віруючим взагалі, але і суспільству в цілому.

Аналізуючи результати інтерв'ю із іншим представником протестантизму – отцем Ігорем, представником Церкви адвентистів сьомого дня (АСД), ми перш за все звернули увагу на сучасний підхід пастора до побудови діяльності церкви «Ковчег». На його думку, позакультові практики є природним явищем і «невід'ємною частиною життя християнина і християнської спільноти загалом». Серед основних причин поширення позакультових практик як наряду діяльності цієї церкви були названі як суто релігійні – «етичний імператив Біблії», так і, за висловом пастора, суспільні – «демократичні свободи».

Позакультові практики даної церкви досить різноманітні: від традиційного місіонерства та благодійності до пропагування здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок. З огляду на останнє, значна увага приділяється дітям та молоді, а також проблемам сучасної сім'ї. Для розв'язання проблем сімейного характеру та надання допомоги у цих питаннях у громаді є відділи сім'ї та здоров'я, бібліотека відповідної літератури. Власне, сім'я, її моральне здоров'я є одним із пріоритетних напрямів даної релігійної громади і особисто пастора Ігоря. Окрім цього, АСД беруть активну участь в акціях, ініційованих Волинською Радою церков, зокрема у благодійному марафоні «Бог багатий милосердям». Важливим напрямом роботи церкви є співпраця з адвентистською агенцією ADRA у сфері благодійності.

На запитання про мотиви участі у позакультових практиках отець Ігор відповів так: «Два сегменти справи: співчуття до ближніх та потреба для церкви та суспільства». Його вміння організувати, спрямувати віруючих впливає на їхню участь у позакультових практиках.

У процесі бесіди отець Ігор розповів не лише про позакультові практики у своїй громаді, але і в цілому в церкві АСД в Україні. Серед напрямів позакультових практик, яким надається перевага АСД, були названі такі: сприяння роботі двох церковних санаторіїв (у Вінницькій та Миколаївській областях), служіння у в'язницях, показ програм власного виробництва, таких як «Цілком таємно» та «Тиждень жахів» про наслідки позашлюбного статевого життя, вживання алкоголю, тютюну, наркотиків; організація кулінарних класів тощо.

Виходячи з запропонованої нами типології, зазначимо, що для позакультових практик АСД характерні риси усіх трьох типів, але, на нашу думку, переважає модерністський та постмодерністський типи. Позакультові практики даної церкви постають, з одного боку, однією із форм місіонерства, з іншого – спрямовані на досягнення певного блага для їхніх учасників, надаючи їм можливість самореалізуватися.

Підводячи підсумки, можемо зазначити, що проведені нами інтерв'ю зі священниками показали, що позакультові практики тією чи іншою мірою є актуальними для кожної із церков. Здійснення їхнього типологічного аналізу засвідчило, що для християнських церков характерним є змішаний тип практик. Проте в силу певної спрямованості в діяльності тієї чи іншої церкви може переважати один із виокремлених нами типів.

Водночас сконструйована нами типологія та її апробація у якісному дослідженні показали, що типи позакультових практик досить складно співвідносити з реальними формами їхнього прояву, оскільки виділені типи є ідеальними, а, отже, вони є певною схемою, в яку позакультові практики сучасних християнських церков «вписуються» лише частково. Проте головним підсумком нашого якісного дослідження є безперечне підтвердження того, що позакультові практики набувають все більшого поширення у приходах усіх християнських конфесій – православних, католицьких та протестантських церков.

Література:

1. Колодний А. Н. Социальное служение конфессий Украины: мотивы, формы, проблемы / А. Н. Колодний // Релігійна панорама. – 2011. – № 6. – С. 29-38.
2. Любчук В. В. Позакультові практики християнських церков як тип повсякденних практик: теоретичний аспект аналізу / В. В. Любчук // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : збірник наукових праць. – Випуск 16. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 164–167.